

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ІЛЬЧИШИН НАДІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 342.154:17](477)

**ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ У ПРАВОВІДНОСИНАХ
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі адміністративного права і процесу, фінансового права, інформаційного права Приватного вищого навчального закладу «Львівський університет бізнесу та права».

Науковий керівник: – кандидат юридичних наук, доцент,
ПАРПАН Уляна Михайлівна,
Навчально-науковий інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка»,
доцент кафедри адміністративного та інформаційного права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
СУББОТ Анатолій Іванович,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
професор кафедри міжнародного та європейського права;

доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
ЛИТВИН Наталія Анатоліївна,
Університет державної фіскальної служби України,
професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки.

Захист відбудеться «28» серпня 2019 року о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.895.02 у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова за адресою: 29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8, конференц-зал (ауд. 907).

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова за адресою: 29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 38.

Автореферат розісланий «___» липня 2019 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Ю. Черняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Найважливішим положенням, закладеним в Конституції України, є визнання людини найвищою соціальною цінністю. Водночас, особливий акцент на те, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, свідчить про людиноцентристський вектор нашої держави. Особливе ставлення до прав, свобод і законних інтересів людини зумовило потребу у пошуку дієвого інструментарію для їх захисту, яким стало правосуддя. Завдання щодо забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина у взаємовідносинах з державою ставилось і при обґрунтуванні необхідності проведення судової та адміністративної реформ, що нині тривають в державі.

Головним призначенням судової влади є здійснення правосуддя, потужність якого – у високій етиці, соціальній справедливості як основі консолідації суспільства, у верховенстві права, правової визначеності, стабільності, захищеності прав кожного і правового порядку. Загалом інституту судового захисту належить особлива роль. Натомість, необхідно підкреслити, що адміністративне судочинство, яке є наймолодшою складовою судової системи виділяється серед усіх видів судового процесу найбільш значимими функціональними правовими і процесуальними відносинами щодо вирішення спорів у публічно-правовій сфері. Саме тому певна кількість теоретичних і практичних аспектів функціонування адміністративної юстиції потребують якнайглибшого аналітичного осмислення та науково-системного узагальнення, одним з яких є характеристика суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства.

Теорія і практика адміністративного судочинства послуговуються визначеними у законах поняттями, категоріями, термінами, що зумовлюють юридичне значення і зміст урегульованих процесуальних відносин судової юрисдикції. Понятійна категорія «суб'єкт судово-процесуальних відносин» є загальноприйнятою для судів, оскільки її зміст вказує на осіб, що мають відповідний процесуальний статус, зокрема у справах, які стосуються публічно-правових спорів. Важливо з'ясувати, яку роль і значення відіграє вказана правова категорія у формуванні законодавчої основи відправлення правосуддя адміністративними судами для захисту прав, свобод громадян, законних інтересів юридичних осіб. Необхідно зауважити, що основні категорії та поняття, визначені у Кодексі адміністративного судочинства України, багатьма розуміються неоднозначно і все ще залишаються предметом гострих дискусій. Це стосується і категорії «суб'єкт адміністративного судочинства».

Вказана проблема актуалізується ще й тим, що процес розвитку судової системи України в сучасних умовах трансформації суспільства та побудови правової держави переживає складний період перебудови. Натомість, процедура вирішення справ в адміністративному процесі має бути максимально наближеною до європейських і міжнародних правових стандартів, а це вимагає розпочати новий етап у розвитку вітчизняного законодавства, яке регламентує участь суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства.

Водночас необхідно зауважити, що характеристика суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства є особливим напрямом наукових досліджень. Значний науковий доробок у цій сфері складають роботи А. Берлача, В. Білоуса, О. Буханевича, Е. Демського, Р. Ігоніна, М. Коваліва, В. Колпакова, А. Комзюка, Т. Коломоєць, О. Кузьменко, Н. Литвин, І. Личенко, Д. Лук'янця, Т. Мацелик, Н. Нижник, О. Остапенка, С. Петкова, Д. Приймаченка, О. Рябченко, І. Самсіна, А. Суббота, В. Тильчика, М. Тищенко, В. Шамрая, В. Шкарупи, Х. Ярмакі та ін., які становлять теоретико-методологічне підґрунтя цієї дисертації.

Питання функціонування судової системи загалом та окремих її складових традиційно привертали та продовжують привертати увагу і вітчизняних, і зарубіжних учених. У сучасній юридичній науці достатньо робіт, які присвячені тематиці судової системи, судочинства, судоустрою та більш глобальному питанню – судовій владі, з-поміж них варто назвати праці В. Авер'янова, П. Євграфова, І. Жаровської, Ю. Зайцева, Б. Зімненко, В. Комарова, В. Кононенка, В. Онопенка, В. Паліюка, П. Рабіновича, Б. Романюка, О. Скакун, В. Тихого, Д. Третьякова, С. Фурси, С. Шевчука, В. Шепітька та інші.

Окрім того, питанням, що торкаються суб'єктів адміністративного судочинства, зокрема суб'єктів владних повноважень, присвятили свої роботи В. Бевзенко, М. Вільгушинський, Ю. Ільницька, І. Коліушко, К. Пуданс-Шушлебін, Г. Ткач, Н. Янюк та інші.

Названими вище та іншими науковцями зроблено значний внесок у розвиток вчення про суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства, наукова позиція кожного з них вирізняється індивідуальністю підходу до висвітлення різноманітних питань, що стосуються цієї теми, зокрема, елементів правового статусу таких суб'єктів, критеріїв їх класифікації, розкриття повноважень більшості з них. Однак вищевказані нами обставини, пов'язані зі змінами сучасних пріоритетів дотримання прав людини і громадянина, зумовлюють необхідність перегляду та уточнення окремих питань, що стосуються характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства, здатних акумулюватися в ефективно діючий механізм реалізації функцій і завдань, покладених на цих суб'єктів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконане у відповідності до Законів України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 року (ст. 3), «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 08.04.2014 року, «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12.02.2015 року, «Про Конституційний суд України» від 13.07.2017 року, «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року; Указів Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» від 12.01.2015 року, «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки» від 20.05.2015 року та ін.

Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового Інституту

права та психології Національного університету «Львівська політехніка»: «Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах розбудови правової держави» (державний реєстраційний номер 0116U004099).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних досягнень юридичної науки, законодавства України, судової та адміністративної практики подати характеристику суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства та на цій основі сформулювати висновки і рекомендації стосовно вдосконалення відповідного законодавства України та практики його застосування.

Відповідно до поставленої мети в дисертації передбачається вирішення таких завдань:

- з'ясувати стан розробки питань характеристики суб'єктів, які є учасниками правовідносин адміністративного судочинства;
- проаналізувати теоретико-методологічні основи характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства;
- визначити ознаки та поняття правосуб'єктності як передумови участі особи в адміністративному процесі;
- розглянути адміністративний суд як суб'єкта відправлення правосуддя в адміністративному судочинстві;
- здійснити аналіз осіб, які беруть участь в адміністративній справі;
- охарактеризувати осіб, які надають сприяння здійсненню правосуддя;
- запропонувати напрями удосконалення законодавства, яке встановлює правосуб'єктність осіб, що беруть участь в адміністративному судочинстві, на основі узагальнення позитивного досвіду регулювання питань участі суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства в зарубіжних країнах.

Об'єктом дослідження є правовідносини адміністративного судочинства, що стосуються суб'єктів, які беруть участь в адміністративній справі.

Предмет дослідження становить характеристика суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань дослідження в дисертації використано систему методів наукового пізнання. З-поміж них світоглядні (філософські), загальнонаукові методи, методи науки управління, соціології, правознавства, а також спеціальні методологічні засади характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства.

Головним у цій системі виступає діалектичний метод, що сприяв розгляду і дослідженню проблеми в єдності її соціального змісту та юридичної форми і здійсненню системної характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства (*усі розділи дослідження*). За допомогою логіко-семантичного методу поглиблено понятійний апарат, визначено теоретико-методологічні основи характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства (*підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, розділ 3*). Системно-структурний та порівняльно-правовий методи дозволили дослідити питання правосуб'єктності як передумови участі особи в адміністративному процесі,

проаналізувати осіб, які беруть участь в адміністративній справі, та подати характеристику адміністративного суду як суб'єкта відправлення правосуддя в адміністративному судочинстві та інших осіб, які надають сприяння здійсненню правосуддя (*розділ 2*). Використання соціологічного та статистичного методів сприяло узагальненню юридичної практики, аналізу емпіричної інформації, пов'язаної з темою дисертаційного дослідження (*підрозділи 1.1, 2.1, розділ 3*). Історико-правовий метод застосовувався для вивчення стану дослідження питань характеристики суб'єктів, які є учасниками правовідносин адміністративного судочинства, генези становлення та розвитку законодавства у цій сфері, а також узагальнення досвіду регулювання питань участі суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства в державах-учасниках Європейського Союзу та інших зарубіжних державах (*підрозділи 1.1, 1.2, розділ 3*). За допомогою формально-юридичного методу було досліджено зміст правових норм, які визначають правосуб'єктність осіб, що беруть участь в адміністративному процесі, сформульовано пропозиції щодо їх удосконалення (*розділи 2, 3*).

Нормативно-правову основу дослідження склали Конституція України, закони і підзаконні акти України, законодавство зарубіжних держав із питань характеристики суб'єктів, які є учасниками правовідносин адміністративного судочинства.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні матеріали, які характеризують діяльність адміністративних судів, узагальнення результатів їх практичної діяльності, довідкові видання, матеріали опитування, в процесі якого було проанкетовано 95 респондентів – працівників адміністративних судів у Львівській, Волинській, Рівненській та Івано-Франківській областях, а також судова практика.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вони отримані внаслідок комплексної адміністративно-правової характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства в контексті євроінтеграційного розвитку держави.

У результаті проведеного дослідження сформульовано такі концептуальні положення, що вирізняються науковою новизною і мають важливе теоретичне та практичне значення:

уперше:

1) з урахуванням сучасних тенденцій розвитку публічно-правових відносин, проведено характеристику суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства в контексті євроінтеграційного розвитку держави та принципу людиноцентризму. З'ясовано, що у всіх розвинутих європейських державах, які дотримуються позиції, що публічне управління безпосередньо пов'язане з верховенством права і потребує легітимації з боку населення, особлива увага відводиться адміністративному судочинству;

2) запропоновано під суб'єктом адміністративного процесуального права розуміти індивідуальну або колективну особу, яка за своїми особливостями фактично є носієм суб'єктивних юридичних прав та обов'язків в силу юридичних норм, а також потенційно здатна сама або через своїх представників

брати участь у правовідносинах, якій адміністративно-правовими нормами наказано діяти певним чином або утриматися від конкретних дій, або здійснювати їх на користь уповноваженої особи, що відповідає меті й завданням публічної адміністративної діяльності;

3) розглянуто адміністративний суд як суб'єкта відправлення правосуддя в адміністративному судочинстві. Встановлено, що суди, не будучи учасниками матеріальних адміністративно-правових відносин, виступають як суб'єкти процесуальних правовідносин, як незалежна сторона, яка вирішує спори про право;

удосконалено:

4) питання щодо класифікації системи суб'єктів адміністративного процесу, яку подано в такому вигляді: індивідуальні суб'єкти; колективні суб'єкти. До індивідуальних суб'єктів адміністративного процесу належать громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства. До колективних суб'єктів адміністративного процесу доцільно віднести: органи виконавчої влади центрального та місцевого рівня; інші органи державної влади; виконавчі органи місцевого самоврядування; підприємства і установи різних форм власності; громадські об'єднання;

5) підходи щодо поділу адміністративно-процесуальних прав громадян. Вказані права виділено в такі групи: залежно від стадії адміністративного процесу, залежно від можливості особистого здійснення громадянином адміністративно-процесуальних прав, за способом дії.

набули подальшого розвитку:

6) визначення ознак та поняття правосуб'єктності як передумови участі особи в адміністративному процесі. Вказано, що зміст адміністративної процесуальної правосуб'єктності необхідно розуміти як передбачену нормами права здатність виступати учасником правовідносин. Як складна юридична властивість правосуб'єктність є об'єднувальною категорією таких понять, як: правоздатність, дієздатність та деліктоздатність, що нерозривні у часі і об'єднані між собою органічним зв'язком;

7) узагальнення позитивного досвіду регулювання питань участі суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства в зарубіжних країнах. Звернуто увагу на необхідність розробки наукової концепції розвитку українського законодавства щодо вирішення спорів у публічно-правовій сфері, що дозволить привести чинне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів у сфері прав людини;

8) науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства, яке встановлює правосуб'єктність осіб, що беруть участь в адміністративному судочинстві, зокрема, внесення змін та доповнень до Кодексу адміністративного судочинства України.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані у роботі висновки і пропозиції можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для подальших науково-правових досліджень питань характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства;

- *нормотворчій діяльності* – для удосконалення законодавства, норми якого регулюють суспільні відносини у сфері адміністративного судочинства;
- *правозастосовній діяльності* – з метою підвищення ефективності діяльності адміністративних судів;
- *навчально-методичній роботі* – для підготовки навчальних посібників, підручників, методичних рекомендацій та інших документів методичного характеру з адміністративного судочинства, а також спецкурсів з нормативно-правового забезпечення адміністративної юстиції (*Акт впровадження ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права» № 18 від 13.12.2018 р.*).

Особистий внесок здобувача. Всі теоретичні положення і висновки підготовлені здобувачем самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї положень дисертаційного дослідження були апробовані на таких науково-практичних заходах: засіданні Науково-практичного круглого столу «*Адміністративне право і процес: проблеми та перспективи розвитку*» (м. Львів, 29 лютого 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «*Тенденції розвитку адміністративного права в Україні*» (м. Львів, 27 квітня 2017 р.); VIII-й Міжнародній науково-практичній конференції «*Сучасна університетська правова освіта і наука*» (м. Київ, 23 лютого 2018 р.); Всеукраїнській заочній науково-практичній конференції «*Адміністративне право і процес: проблеми та перспективи розвитку*» (м. Львів, 30 березня 2018 р.); Міжнародній заочній науково-практичній конференції «*Політичні, соціальні, економічні, психологічні та правові механізми регулювання міграційних процесів у сучасних умовах*» (м. Львів, 17 травня 2018 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладені в 10 наукових працях, з яких: 5 наукові статті, з них 2 наукові статті опубліковані у виданні, що включено до наукометричної бази даних, а також у 5 тезах виступів на конференціях та науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел (257 найменувань) та додатків на 5 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 216 сторінок, з них 172 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, її актуальність, ступінь дослідження проблеми; визначено зв'язок з науковими програмами, планами і темами, а також мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну; висвітлено теоретичну і емпіричну бази роботи, практичне значення одержаних результатів; подано відомості про їхню апробацію та впровадження.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні підходи до характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Стан дослідження питань характеристики суб'єктів, які є учасниками правовідносин адміністративного судочинства»* зауважено, що категорія «характеристика суб'єктів адміністративного судочинства» є однією з фундаментальних категорій адміністративного права і процесу. З'ясування змісту цього поняття має важливе значення для повної та об'єктивної характеристики суб'єктів, які беруть участь в адміністративному процесі, а також визначення меж і сфери дії адміністративного права.

Зазначено, що для повного та всебічного наукового вивчення суб'єктів, які є учасниками правовідносин адміністративного судочинства, доцільно розглядати історію виникнення, становлення та розвитку інституту адміністративного судочинства і законодавства що регламентує цю сферу, а також зарубіжний досвід функціонування інституту адміністративної юстиції, що дає змогу розв'язати деякі проблеми, пов'язані із застосуванням норм чинного законодавства в адміністративному судочинстві.

Підкреслено, що узагальнення наукових джерел із дослідженої проблематики дозволило виокремити низку теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із посиленням рівня захисту громадянських, соціально-економічних та політичних прав особи, забезпечення доступу осіб до правосуддя, підвищення якості правосуддя, подолання судової тяганини, забезпечення розгляду судових справ у розумні строки.

Наголошено, що сьогодні все ще доводиться говорити про певну нерозвиненість правових інститутів адміністративного процесу, що стримує державне будівництво, мало орієнтує органи влади і їх посадових осіб на забезпечення прав і свобод громадян України та інших суб'єктів адміністративно-правових відносин. Попри очевидні позитивні зміни, викликані прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України у 2005 році, зокрема, початок роботи адміністративних судів як окремої, самостійної ланки в системі судів України та встановлення спеціального порядку розгляду публічно-правових спорів, зумовленого їх специфікою, а також прийняття нової редакції у 2017 р., на жаль, існують також окремі недоліки, породжені, з-поміж іншого, введенням в дію цього кодексу. Йдеться про відсутність належної єдності в судових процедурах, тобто, в процесуальних законах, які регулюють порядок розгляду спорів, зумовлену, певною мірою, прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України та посилену цим роз'єднаність судової практики. Вказана проблема включає також часткову неузгодженість між понятійно-категоріальними апаратами, що застосовуються в адміністративному судочинстві та в інших видах судочинства України.

Визначено, що сьогодні питання організації, функціонування та діяльності системи адміністративних судів в Україні є досить широко та різнобічно досліджені. Однак, попри це, відсутнє комплексне ґрунтовне наукове дослідження, яке охоплювало б усі аспекти характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства з урахуванням національного

досвіду та відповідних високих стандартів Європейського Союзу.

У підрозділі 1.2 «Теоретико-методологічні основи характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства» зазначається, що система суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства належить до числа складних системних об'єктів дослідження. Їх складність, багатоаспектність і соціальний характер передбачають необхідність комплексного, глибокого і всебічного вивчення. Дослідницька стратегія, покладена в основу комплексного підходу, передусім, ґрунтується на таких методологічних принципах: формулювання загальної теоретичної концепції; розробка наскрізних понять і категорій, що забезпечують єдність методичного підходу до об'єкта дослідження.

Підкреслено, що у зв'язку із значною кількістю суб'єктів, котрі вступають у адміністративні процесуальні відносини, з позиції теоретико-методологічного аналізу, важливе значення для вивчення існуючих видів учасників адміністративного судочинства, передусім, має їх класифікація, яка не просто систематизує таких учасників в окремі групи, але й дозволяє навести специфічні ознаки, завдання, повноваження усіх, хто так чи інакше причетний до адміністративної справи.

Встановлено, що у методологічному аспекті, як перспективний метод вивчення суб'єктів адміністративного процесуального права виступає системний підхід. Система суб'єктів адміністративного процесуального права розглядається як єдина цілісна сукупність суб'єктів різних категорій (індивідуальних і колективних), в якій вони знаходяться в стані структурно-функціональних зв'язків між собою з метою забезпечення оптимальної діяльності у межах правових відносин, які за своєю природою є соціально-правовими цілями, що визначають особливості організації, законодавчого закріплення і реалізації системи юридичних засобів адміністративно-правового регулювання. Встановлення системи суб'єктів адміністративного процесуального права забезпечується відповідною системною правовою регламентацією в законодавстві, яка є складовою системи юридичних засобів адміністративно-правового регулювання.

Розділ 2 «Загальна характеристика суб'єктів, які беруть участь у правовідносинах адміністративного судочинства: особливості правосуб'єктності» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Поняття правосуб'єктності як передумови участі особи в адміністративному процесі» зазначається, що різноманітні питання, пов'язані з адміністративно-процесуальною правосуб'єктністю суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства, є предметом досить активного наукового пошуку, що зумовлено необхідністю концептуальних напрацювань у цій сфері, які слугуватимуть підґрунтям для законодавчого закріплення.

Констатовано, що правосуб'єктність є інструментом, завдяки якому суб'єкт адміністративних процесуальних відносин, існуючи не тільки в правовій, а й об'єктивній реальності, здатний реалізувати надані йому правові можливості, забезпечуючи входження в правову систему та доступ до всіх

цінностей, що надаються нею.

Підкреслено, що співвідношення загальних і спеціальних елементів правосуб'єктності може бути розкрито з позицій відображення в змісті філософських категорій абстрактного і конкретного, статичної та динаміки. Як абстрактна категорія адміністративно-процесуальна правосуб'єктність носить статичний характер, і її зміст вичерпується право- і дієздатністю, однак, стосовно конкретного суб'єкта її зміст може трансформуватися внаслідок впливу спеціальних елементів, що детермінують специфічні особливості правосуб'єктності цього суб'єкта.

Зроблено висновок про те, що необхідно розмежувати поняття «суб'єкт адміністративного процесу» і «суб'єкт адміністративно-процесуальних правовідносин». Суб'єкт адміністративного процесу має потенційну здатність вступати в адміністративно-процесуальні правовідносини. У конкретному випадку він може і не бути учасником зазначених правовідносин. Суб'єкт адміністративно-процесуальних правовідносин – це фактичний учасник правових зв'язків у сфері публічного управління, тобто він обов'язково в них бере участь.

У підрозділі 2.2 «Адміністративний суд як суб'єкт відправлення правосуддя в адміністративному судочинстві» зазначається, що в умовах активного реформування судової системи України питання діяльності адміністративного суду як суб'єкта відправлення правосуддя в адміністративному судочинстві набуває особливого значення, адже дозволяє не лише окреслити його роль у суспільних відносинах зі здійснення правосуддя, але й виявити слабкі та сильні сторони у нормативному врегулюванні його правового статусу та діяльності, що, у свою чергу, дозволить покращити ефективність захисту прав та охоронюваних законом інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері вирішення публічно-правових спорів.

Підкреслено, що при характеристиці адміністративної процесуальної правосуб'єктності адміністративних судів у наукових адміністративно-правових джерелах обґрунтовується відмінність її змісту від правосуб'єктності сторін, третіх осіб, інших учасників адміністративного процесу, яка полягає у наявності юрисдикції, процесуальних прав, процесуальних обов'язків, підвідомчості, підсудності, якими адміністративні суди наділені законом.

Вказано, що характеристика адміністративного суду як суб'єкта відправлення правосуддя пов'язана із необхідністю врахування і загальних норм про судочинство (Конституція України, Закон України «Про судоустрій і статус суддів»), і спеціальних норм адміністративного судочинства (Кодексу адміністративного судочинства України), що є проявом такої ознаки суб'єктів права, як нормативне врегулювання статусу та діяльності.

Підрозділ 2.3 «Особи, які беруть участь в адміністративній справі» містить три підпункти.

У підпункті 2.3.1 «Сторони як суб'єкти у правовідносинах адміністративного судочинства», зазначено, що основним суб'єктом будь-яких правовідносин є фізична особа, оскільки жодне завдання соціального розвитку не може бути здійснене, якщо не будуть створені умови для

самореалізації особистісного потенціалу людини. До категорії фізичних осіб належать громадяни, іноземні громадяни та особи без громадянства. Громадяни мають загальну адміністративно-процесуальну правосуб'єктність, яка породжує в усіх інших суб'єктів адміністративного процесу обов'язок гарантувати реалізацію їхніх прав. Правовий статус фізичних осіб як позивачів неоднаковий. У цьому випадку йдеться про те, що громадяни України можуть бути позивачами в усіх випадках, коли порушені їхні права та свободи, тоді як іноземці й особи без громадянства не можуть брати участі як позивачі в публічно-правових спорах, пов'язаних із виборчим правом, державною службою.

Констатується, що в чинному адміністративному законодавстві України існує нагальна потреба щодо закріплення тлумачення термінів «посадова особа» та «службова особа». Законодавче закріплення єдиного загальноправового визначення цих термінів сприяло б усуненню існуючих у законодавстві колізій, мало б позитивні наслідки і для науки адміністративного права загалом, і для практики адміністративного судочинства зокрема. А це, в свою чергу, вплине на єдність у розумінні змісту поняття «суб'єкт владних повноважень» та дозволить уникнути непорозумінь під час визначення обсягу прав і обов'язків, якими наділяються суб'єкти владних повноважень в адміністративному процесі.

У підпункті 2.3.2 *«Правосуб'єктність третіх осіб в адміністративній справі»*, вказано, що треті особи як суб'єкти адміністративних процесуальних правовідносин посідають особливе місце серед суб'єктів адміністративних процесуальних правовідносин, оскільки законодавство зараховує їх до складу основних учасників адміністративного процесу. Однак при цьому варто підкреслити той факт, що в Кодексі адміністративного судочинства України не надається визначення сутності третіх осіб, на відміну від сторін.

Наголошено, що особливості процесуальних форм реалізації правового статусу третіх осіб у адміністративному судочинстві визначаються юридичною заінтересованістю у результатах розгляду справи адміністративної юрисдикції. Їх процесуальні права та обов'язки відрізняються у процедурах порядку вступу у справу та наслідках вступу в справу. Процесуальний статус третіх осіб, які вступають у справу, впливає на процедури вирішення адміністративної справи залежно від того, чи заявляють вони самостійні вимоги на предмет спору чи ні. Відрізняє третіх осіб від інших учасників адміністративного процесу і одночасно поєднує зі сторонами наявність у цих осіб специфічної правової зацікавленості в результатах розгляду адміністративної справи. Саме специфічний інтерес і характеризує осіб, як третіх, відмежовує їх від сторін та інших суб'єктів спірних адміністративно-правових відносин.

У підпункті 2.3.3 *«Представники сторін як суб'єкти адміністративного процесу»* зазначено, що особливістю статусу представника, уповноваженого договором на представництво в адміністративному судочинстві, є те, що представник не є самостійним суб'єктом правових відносин. В цьому випадку, представник виражає волю особи, чії права та законні інтереси він безпосередньо представляє. Аналогічним є договірне представництво й у

правових системах інших розвинутих країн. Якщо ж законні інтереси чи дії законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, за рішенням відповідних органів державної влади представника замінюють. Акцентовано увагу на тому, що законний представник в праві самостійно здійснювати процесуальні права та обов'язки особи, яку представляє.

Виділено дві категорії обов'язків представника – перед клієнтом та перед адміністративним судом. Серед обов'язків представника перед клієнтом в адміністративному процесі, передусім, необхідно виділити дотримання правил професійної етики та присяги адвоката України, представник має діяти в інтересах клієнта. Також представник зобов'язаний на вимогу клієнта надати звіт щодо ходу справи та виконання договору про надання правової допомоги. Якщо в ході справи виникає конфлікт інтересів, представник має невідкладно повідомити про це клієнта. В разі виникнення будь-яких несприятливих моментів для клієнта, представник зобов'язаний повідомити його.

Наголошено, що процесуальний статус прокурора в адміністративному процесі полягає у вжитті заходів щодо запобігання та усунення порушення законності, при цьому прокурор не може давати вказівки чи визначати лінію поведінки адміністративного суду, він є повноцінною стороною адміністративного процесу, залишаючись представником органу, що здійснює нагляд за дотриманням конституційних норм та законів України.

У підрозділі 2.4 *«Характеристика осіб, які надають сприяння здійсненню правосуддя»* зазначається, що допоміжними учасниками адміністративного судочинства є особи, які суттєво не впливають на перебіг такого судочинства загалом, однак в силу свого призначення та повноважень забезпечують його якість, повноту та об'єктивність. До переліку таких учасників необхідно віднести: секретаря судового засідання, судового розпорядника, свідка, експерта, спеціаліста, перекладача.

До обов'язків осіб, які надають сприяння здійсненню правосуддя, нормами Кодексу адміністративного судочинства України віднесені такі:

прибути у судові засідання, якщо суд визнав це обов'язковим (учасники справи, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі, які не можуть з поважних причин прибути до суду, зобов'язані завчасно повідомити про це суд); повідомляти суд про зміну своєї адреси; дотримуватися процесуальних строків; нести судові витрати; підтверджувати свої вимоги або заперечувати проти позову за допомогою доказів; пред'являти всі наявні докази; дотримуватися правил поведінки у суді.

Водночас вказано, що визначене коло процесуальних дій, які здійснюються посадовими особами адміністративного суду, помічниками суддів та секретарями судового засідання, спрямоване на розгляд справ в адміністративному суді. З огляду на це статус таких осіб визначається як правовий статус суб'єктів, що реалізують владні повноваження суду. Враховуючи вказану тезу, доцільно виключити таких суб'єктів з переліку інших учасників адміністративного процесу, де вони названі поряд зі свідками, експертами та перекладачами.

У Розділі 3 «Напрями удосконалення законодавства, яке встановлює правосуб'єктність осіб, що беруть участь в адміністративному судочинстві в контексті євроінтеграційних процесів», зазначається, що на шляху інтеграції одним із важливіших інструментів створення в Україні нової правової системи та громадянського суспільства є адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Тобто, українське громадянське суспільство, в період конституційної реформи, насамперед, потребує розробки наукової концепції розвитку українського законодавства із зазначенням механізму переорієнтації чинного законодавства на правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також приведення чинного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів у сфері прав людини.

Підкреслено, що дослідження досвіду правового регулювання участі суб'єктів в адміністративному процесі зарубіжних країн, особливо у державах, подібної до вітчизняної моделі (системи) адміністративної юстиції, уявляється надзвичайно важливим з огляду на сучасні тенденції зближення національних правових систем, обміну досвідом правотворчості та правозастосування.

Констатовано, що у правовій науці склалися різноманітні підходи до класифікації систем адміністративної юстиції. Так, більшість дослідників адміністративної юстиції виокремлює дві основні моделі (системи) адміністративної юстиції за типом правової системи: континентальну та англосаксонську (англо-американську). Однак цей критерій не може бути визначальним, адже, окрім типу правової системи, до передумов виникнення певної моделі адміністративної юстиції необхідно віднести також історичні, соціально-економічні та правові умови.

Зазначено, що окремі науковці виділяють три основні моделі адміністративної юстиції: німецьку, французьку, англосаксонську. Значного поширення набув також поділ на чотири моделі адміністративної юстиції, метою яких є забезпечення правового захисту громадян у сфері публічного права:

– *адміністративна* (французька, управлінська) модель, у якій органи адміністративної юстиції входять до складу органів державного управління та у своїй діяльності не є підконтрольними загальним судам;

– *адміністративно-судова* (німецька) модель, що характеризується створенням спеціалізованих судів для вирішення адміністративних спорів, які входять у загальну судову систему, проте у своїй діяльності є незалежними від адміністративних органів та звичайних судів;

– *квазісудова* (англосаксонська, англо-американська) модель, за якою основна маса адміністративних справ розглядається спеціальними трибуналами (агентствами, комісіями та ін.), які не входять до системи загальних судів, проте знаходяться під їх контролем, а також можуть бути ними розглянуті;

– *загальносудова* модель, яка полягає у розгляді та вирішенні судами загальної юрисдикції (у порядку окремого провадження) при використанні цивільно-процесуальної форми скарги на дії (рішення) органів державного управління порушених прав та свобод.

Вказані системи адміністративної юстиції відрізняються одна від іншої системою органів, які її здійснюють. Спільним для всіх моделей адміністративної юстиції є те, що всі вони стосуються контролю за законністю у сфері управління.

Вказано, що система адміністративної юстиції України належить до адміністративно-судової моделі з наявністю самостійних адміністративних судів, створених з метою вирішення адміністративних спорів. Концептуально вона виходить із забезпеченості захисту у ній прав фізичних та юридичних осіб, а за певних умов й їхніх інтересів, які порушуються у владній управлінській діяльності як органів державної влади, так і місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб. Тому система адміністративної юстиції України найбільше наближена до системи німецької адміністративної юстиції. Основними відмінністю між ними є те, що адміністративні суди України входять в єдину систему судів загальної юрисдикції.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене у дисертаційному дослідженні, можемо констатувати, що в науці адміністративного права залишаються недостатньо вивченими питання характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства, які вкрай необхідні для розв'язання цілого комплексу проблем в адміністративній юстиції України.

У результаті проведеного аналізу окресленої тематики автором сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, що полягають у такому:

1. Розглянуто наукознавче підґрунтя дисертаційного дослідження, на підставі чого вказано, що, незважаючи на те, що адміністративне судочинство є цілком новим явищем у вітчизняному державотворенні, проблемам його становлення вже присвячено низку наукових праць і українських, і зарубіжних вчених. Натомість, попри те, що сьогодні питання організації, функціонування та діяльності системи адміністративних судів в Україні є досить широко та різнобічно досліджені, однак, відсутнє комплексне ґрунтовне наукове дослідження, яке охоплювало б усі аспекти характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства з урахуванням національного досвіду та відповідних високих стандартів Європейського Союзу.

2. Наголошено, що у методологічному аспекті, як перспективний метод вивчення суб'єктів адміністративного процесуального права виступає системний підхід. Система суб'єктів адміністративного процесуального права розглядається як єдина цілісна сукупність суб'єктів різних категорій (індивідуальних і колективних), в якій вони знаходяться в стані структурно-функціональних зв'язків між собою, з метою забезпечення оптимальної діяльності у межах правових відносин, які за своєю природою є соціально-правовими цілями, які визначають особливості організації, законодавчого закріплення і реалізації системи юридичних засобів адміністративно-правового регулювання. Встановлення системи суб'єктів адміністративного

процесуального права забезпечується відповідною системною правовою регламентацією в законодавстві, яка входить складовою частиною в систему юридичних засобів адміністративно-правового регулювання.

3. Акцентовано увагу на тому, що визначення загальної характеристики суб'єктів адміністративного процесуального права дозволяє глибше проникнути в механізм здійснення правовідносин, всього механізму правового регулювання, підійти до вирішення проблеми оптимального стану системи суб'єктів адміністративного процесуального права, забезпечення її стабільності і єдності, визначення набору засобів, що забезпечують ефективну взаємодію учасників суспільних відносин у найважливіших сферах соціального життя у контексті захисту прав і свобод людини та громадянина, юридичних осіб.

4. Визначено, що суб'єкт адміністративного процесуального права – це індивідуальна або колективна особа, яка за своїми особливостями фактично є носієм суб'єктивних юридичних прав і обов'язків в силу юридичних норм, а також потенційно здатна сама або через своїх представників брати участь у правовідносинах, якій адміністративно-правовими нормами наказано діяти певним чином або утриматися від конкретних дій, або здійснювати їх на користь уповноваженої особи, що відповідає цілям і завданням публічної адміністративної діяльності. Завдяки цьому суб'єкти можуть докладати певних зусиль для досягнення позитивного інтересу, використовуючи правомірні засоби та методи; вимагати від інших учасників вчинення відповідних дій, а також звертатися до держави за захистом порушених прав або за об'єктивним розглядом та вирішенням спірних правовідносин.

5. Зазначено той факт, що універсальність суб'єктів адміністративного процесу проявляється в тому, що вони є учасниками матеріальних адміністративно-правових відносин і адміністративно-процесуальних відносин і характеризуються адміністративною процесуальною правосуб'єктністю, яка включає адміністративну процесуальну правоздатність, адміністративну процесуальну дієздатність і адміністративну процесуальну деліктоздатність.

6. Підкреслено, що у зв'язку із значною кількістю суб'єктів, котрі вступають в адміністративні процесуальні відносини, важливе значення для вивчення існуючих видів учасників адміністративного судочинства, передусім, має їх класифікація, яка не просто систематизує таких учасників в окремі групи, але й дозволяє навести специфічні ознаки, завдання, повноваження усіх, хто так чи інакше причетний до адміністративної справи.

Вказано, що класифікація суб'єктів адміністративного процесуального права можлива за різними підставами: за правовим статусом, за видом об'єкта звернення, за видом адміністративної процедури, за ступенем доступності, за ступенем формалізації кола правомочних суб'єктів, за кількісним складом. Однак, визначено, що найприйнятнішою є класифікація всіх суб'єктів адміністративних процесуальних правовідносин на три групи: суди, котрі відправляють правосуддя; особи, які беруть участь у справі; особи, які надають сприяння здійсненню правосуддя. В середині другої групи (особи, які беруть участь у справі) виділяється три підгрупи суб'єктів, що реалізують свої права та обов'язки залежно від цілей участі в справі. Це особи, метою участі в процесі

яких є захист своїх суб'єктивних матеріально-правових інтересів (сторони, треті особи, заявники та зацікавлені особи); особи, які беруть участь у справі з метою захисту інтересів інших осіб, державних інтересів (прокурор, державні органи, органи місцевого самоврядування, інші органи); представники – особи, метою участі в справі яких є захист інтересів інших осіб.

7. Доведено, що правовий статус адміністративного суду є узагальнюючим поняттям, яке поєднує декілька складових, ключовим серед яких є правосуб'єктність, яка, у свою чергу, складається із адміністративної процесуальної правоздатності та адміністративної процесуальної дієздатності. Також складовими поняття «правовий статус» є повноваження, компетенція та деякі інші, які в окремих наукових адміністративних джерелах визнаються складовими правосуб'єктності. Включення цих елементів до складу «правового статусу» обґрунтовується аналізом чинної структури базового у сфері здійснення правосуддя закону – Закону України «Про судоустрій і статус судів», де до змісту «статусу» включено не лише права та обов'язки, а й інші складові. Структуру ж правосуб'єктності доцільно використовувати при дослідженні правового статусу будь-якого суб'єкта, та слід розглядати як поєднання правоздатності та дієздатності.

8. Наголошено, що треті особи в адміністративному процесі – це суб'єкти адміністративних процесуальних правовідносин, які вступають у адміністративну справу для захисту своїх прав, свобод та охоронюваних законом інтересів. Вони є заінтересованими в розгляді судом адміністративної справи, оскільки результати такого розгляду можуть безпосередньо вплинути на їх права та обов'язки. Особливості процесуальних форм реалізації правового статусу третіх осіб у адміністративному судочинстві визначаються юридичною заінтересованістю у результатах розгляду справи адміністративної юрисдикції. Їх процесуальні права та обов'язки відрізняються у процедурах порядку вступу у справу та наслідках вступу у справу.

9. Запропоновано відповідні пропозиції щодо зміни та доповнення норм чинного законодавства, зокрема до Кодексу адміністративного судочинства України та Закону України «Про судоустрій і статус судів».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Ільчишин Н. В. Суб'єкт владних повноважень як учасник правовідносин в адміністративному процесі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки.* 2016. Вип. 6-2. Том 1. С. 109–112. (накометрична база *Index Copernicus*)

2. Ільчишин Н. В. Загальна характеристика суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Збірник наукових праць з юридичних наук. Серія Юридична.* 2017. Вип. 16. С. 36–40.

3. Ільчишин Н. В. Система суб'єктів адміністративного судочинства в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Сер.

юридична. 2017. № 884. С. 127–131. (наукометрична база *Index Copernicus*)

4. Парпан У. М., Ільчишин Н. В. Правосуб'єктність як передумова участі особи в адміністративному процесі. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2018. Вип. 19. С. 221–226.

5. Ільчишин Н. В. Поняття та значення третіх осіб як учасників адміністративного судочинства. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Збірник наукових праць з юридичних наук. Серія Юридична. 2019. Вип. 21. С. 56–60.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Ільчишин Н. Адміністративний процес як різновид юридичного процесу *Адміністративне право і процес: проблеми та перспективи розвитку* : збірник тез доповідей науково-практичного круглого столу (м. Львів, 29 лютого 2016 р.); [у 2-х ч.] / Каф-ра адміністративного та інформаційного права ІНПП НУ «Львівська політехніка». Київ : ПП «Леся», 2016. Ч. 2. С. 29–32.

7. Ільчишин Н. Загальнотеоретичні підходи до поняття суб'єктів адміністративного судочинства: *Тенденції розвитку адміністративного права в Україні* : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 27 квітня 2017 р.) ; (у 2 ч.) / Кафедра адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології НУ «Львівська політехніка». К. : ПП «Комп'ютерний дизайн», 2017. Ч. 2. С. 39–41.

8. Ільчишин Н. В. Поняття та зміст категорії «суб'єкт адміністративного судочинства». *Сучасна університетська правова освіта і наука* : збірник тез VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23 лютого 2018 р.). К. : НАУ, 2018. С. 45–47.

9. Ільчишин Н.В. Адміністративна правосуб'єктність основна умова участі у судовому процесі. *Адміністративне право і процес : проблеми та перспективи розвитку* : матеріали заочної науково-практичної конференції (м. Львів, 30 березня 2018 р.). Львів, 2018. С. 43–45.

10. Ільчишин Н.В. Особливості правосуб'єктності в адміністративному судочинстві іноземних осіб. *Політичні, соціальні, економічні, психологічні та правові механізми регулювання міграційних процесів у сучасних умовах* : матеріали Міжнародної заочної науково-практичної конференції (м. Львів, 17 травня 2018 р.). Київ : МП «Леся», 2018. С. 37–39.

АНОТАЦІЯ

Ільчишин Н.В. Характеристика суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2019.

У дисертації, на підставі комплексного використання низки теоретико-методологічних підходів, здійснено характеристику суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства в Україні. Розкрито наукознавчу основу дисертаційного дослідження. Сформовано теоретико-

методологічні основи характеристики суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства.

Проаналізовано поняття правосуб'єктності як передумови участі особи в адміністративному процесі. Подано характеристику адміністративного суду як суб'єкта відправлення правосуддя в адміністративному судочинстві.

Охарактеризовано осіб, які беруть участь в адміністративній справі, шляхом аналізу сторін як суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства; правосуб'єктності третіх осіб в адміністративній справі та представників сторін як суб'єктів адміністративного процесу. Подана характеристика осіб, які надають сприяння здійсненню правосуддя. Окреслено напрями удосконалення законодавства, яке встановлює правосуб'єктність осіб, що беруть участь в адміністративному судочинстві.

Запропоновано під суб'єктом адміністративного процесуального права розуміти індивідуальну або колективну особу, яка за своїми особливостями фактично є носієм суб'єктивних юридичних прав і обов'язків в силу юридичних норм, а також потенційно здатна сама або через своїх представників брати участь у правовідносинах, яким адміністративно-правовими нормами наказано діяти певним чином або утриматися від конкретних дій, або здійснювати їх на користь уповноваженої особи, що відповідає меті й завданням публічної адміністративної діяльності.

Ключові слова: суб'єкти у правовідносинах адміністративного судочинства, адміністративне судочинство, адміністративна юстиція, адміністративна справа, адміністративний процес, публічно-правовий спір, суб'єкт владних повноважень, учасники судового процесу.

АННОТАЦІЯ

Ильчишин Н.В. Характеристика субъектов в правоотношениях административного судопроизводства. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право, информационное право». – Хмельницкий университет управления и права имени Леонида Юзькова, Хмельницкий, 2019.

В диссертации, на основании комплексного использования ряда теоретико-методологических подходов, осуществлено характеристику субъектов в правоотношениях административного судопроизводства в Украине. Раскрыто науковедческие основы диссертационного исследования. Сформированы теоретико-методологические основы характеристики субъектов в правоотношениях административного судопроизводства.

Проанализированы понятия правосубъектности как предпосылки участия лица в административном процессе. Дана характеристика административного суда как субъекта правосудия в административном судопроизводстве.

Охарактеризованы лица, участвующие в административном деле, путем анализа сторон как субъектов в правоотношениях административного судопроизводства; правосубъектности третьих лиц в административном деле и представителей сторон как субъектов административного процесса.

Представлена характеристика лиц, оказывающих содействие осуществлению правосудия. Определены направления совершенствования законодательства, которое устанавливает правосубъектность лиц, участвующих в административном судопроизводстве.

Ключевые слова: субъекты в правоотношениях административного судопроизводства, административное судопроизводство, административная юстиция, административное дело, административный процесс, публично-правовой спор, субъект властных полномочий, участники судебного процесса.

SUMMARY

Ilchishin N.V. Characteristics of subjects in the legal relations of administrative proceedings. – as a manuscript.

Thesis for the degree of candidate of legal sciences in the specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law, information law». – Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, 2019.

In the dissertation, on the basis of the complex use of a number of theoretical and methodological approaches, the description of subjects in the legal relations of administrative legal proceedings in Ukraine was carried out. The scientific basis of the dissertation research is revealed. Formed theoretical and methodological foundations of the characteristics of subjects in the legal relations of administrative justice.

The concept of legal personality as a precondition for the participation of a person in the administrative process is analyzed. A description of the administrative court as the subject of the administration of justice in administrative proceedings is filed.

Characterized by persons involved in an administrative case, by analyzing the parties as subjects in the legal relations of administrative legal proceedings; the legal personality of the third persons in the administrative case and the representatives of the parties as subjects of the administrative process. Characteristics of persons providing assistance in the administration of justice are given. The directions of improvement of the legislation, which establishes the legal personality of the persons involved in administrative proceedings, are outlined.

Under the subject of administrative procedural law, it is suggested to understand an individual or a collective person who in its characteristics is in fact a bearer of subjective legal rights and obligations by virtue of legal norms, and is also potentially capable, through itself or through its representatives, to engage in legal relationships which administrative norms are ordered to act in a certain way or to refrain from specific actions, or to carry out them in favor of an authorized person, which corresponds to the purpose and tasks of the public administrative activity and.

Key words: subjects in the legal relationship of administrative legal proceedings, administrative justice, administrative justice, administrative case, administrative process, public legal dispute, subject of power, participants in the trial.

Підписано до друку __.07.2019. Зам. № __
Обсяг 0,9 друк. арк. формат 60x90/16. Наклад – 100 прим.

Надруковано у ТОВ «Хмельницький ЦНТІ»
29000, м. Хмельницький, вул. Свободи, 36
Тел. : (0382) 65-50-96